

trenutci i teme

... Medu nama današnjima velo je osvojila tradicija da se voli i gradi izuzetnost. Namnožio se i mnogi se broj osoba kod kojih velo agresivno deluje nagon za izuzetnošću. Uspeti se po svaku cenu nad savremenike; naravno, nad one u istom gradu i istom sokaku, pre svega. Uspeti se sto neobičnije, po mogućtvu i sto opasnije, nekako kao krvni Flizanski toranj. Mnogo je nesreće u svetu od toga. Agresivni nagon za iznimnošću je taj, ali ne može dovoljno da se ostvari. Na to može da se ostvari ne samo zbog toga što nagon možda nije dosta jak, nego što u sustini svojoj i nije nagon. Ali, duraće i gura se. Razvijene pronaoblazne veštine u oblasti tehnikе prodirle su u sve životne funkcije. Sto se nemaju, sto se izmisi. Što je nalik na nešto istrenira se u nešto. Svugde neki šiljak, i šiljak nad šiljkom. Kad pogledate na dno tih ljudi, svaki će vam one čudne barke u kanalima, stope u mestu i samo balansiraju drugim visećim katarake. Jedna jedina tendencija, mesto puno aktivnosti; jedan iznimni stol života mesto života.

Mesto agresivnog nagona agresiv-
na tastina;

Ljudima je prilično svejedno u kojoj će oblasti doći do ostvarenja njihove izuzenosti. Dve oblasti dolaze uglavnom u obzir: literatura i sport. Neka nikao ne smatra cudnim sto smo primatki te dve funkcije. One imaju, danas, mnogo zajedničkog. Tip izmenadževanja, rekorde, to je etični tip na obe strane. Na obe strane je javno postići, ne toliko maksimum neke svoje sposobnosti, koliko ono što drugi životi postiglji. Ni na jedinoj ni na drugoj strani nema u radu duboko svoje duhovne zakonitosti, nema duboko unutrašnjih ispunjavanja. Glavno je slika, pravđost, vidnost, uspeh i udjeljiv. Sportski su uobičajeni i proslavljali ideal postizan, ideal koji na stoji ceo život, koji je ideal samo jedine izvedbe, tako ečci jednog izmenadženja. Literati su, za čudo i poštar sve duhovne prošlosti čovječanstva, primili tu, Naravno, bez neke sposobnosti i hrabrosti se tu ni ne može postojati; ali se tu radi u prvom redu o sposobnosti spuštanju, i o hrabrosti hazardnoj.

Zadimljivo je pri tom da osobne vrste nemaju u takvom svom kompleksu ničega romantičnog. Romantizam ne zna sa surrogatima, i ako se za poze i slike. Romantične prirode su ekspansivne, to su ljudi kojih se daju, kojima je pred očima svet, ideal dalje i koji njih premaši. Romantičari, da, počinju sa iznimkom, sa perjanicom koja vjorati tako visoko da se već nema ničega zajedničko s njihovom glavom; ali tvrđavaju sa sklepom, odričanjem, osvajajući. Oni poslednjem svoju priredbu bar izvode za neku večnu vrednost, ne za udviđanje savremenika i za prvenstvo jednog sekundara.

Publiku zanima pre svega kretanje rangova u društvu, milištenja o pravu na izuzetna imena, igra šansi za izuzetnost. O pismima i kajama znaju oni iz treće ruke, ali kako agresivnih tendencija ima i u mnogima od njih, treba uglavnom znati za događaj i ljudje, glasati za i protiv, posmatrati fine forme životâ koji protiču u varkama i zabudama, i, iznad svega, upoznavati metode agresije i pobeda u trkama. Jedna provansalska poslovica lepo i pametno kaže: pregrade i ograde sa mu za one koji ne znaju presekati.

Od svega toga bući jedna vavilonska kula. Pišu oni koji ni u kojoj formi ne mare za književnost, pišu samo zato da budu oni "koji pišu". Cijatu, dobrim delom, oni koji samo se čitaju... Najrad, veliki deo nije čita niti piše, ali govore o svećem napisanim, i preziru sva pice, preziru one iznimne zato što su iznimni, i one sive i u rad potonule zato što nisu iznimni.

Samo je vrlo malobrojnim dato da pišu o opravdavanju. To su oni koji, ne kao izuzetek, nego kao pozitivnu ličnost održavaju kontinuitet duhovne egzistencije čovečanstva u vremenu. Ne talenti, nego svedočanstva; ne odlike i iznimnosti, koje su to samo u izvesno vreme, nego ona opšte i bitno što bar jednom svojom funkcijom može i svoga vremena preći u Vreme, koje mi ne shvatamo, ali koje nadsadrži. O takim ličnostima jedino vodi radijan začin sveta; u smislu tom da se istovetuju s njima došće dok su sve dočestanija, i da i njih obara i pružavaju kad prestanu svedočiti o duhovnoj vitalnosti čakže vrste u datom vremenu. Privida nam se da zakon sveta čini i tim ljudima od prilike ono što što ljudi čine za iskopinama i palimpsestima; dođe ih vezače za vreme dok umre da im čita znake života, možda simbole jezičke. Posle toga nastaje analizabilaciju većnog počinka...

(Problem izuzetne ličnosti; »Analitički trenutci i temen, knjiga prva)

isidora sekulić

omladina na poslu

*Rad, sistem, disciplina i brige
treba da su motor života i svakog
čovjekovog smisla. Briza je sjajno
stvar, moćna stvar, moral života,
trening tela i duba. Kad se nova
briga ne dodaje staroj, nego uskale
u čist prostor, to je jezao od nje
zdravljajućih radošćiju čoveka. Savladana
briga, sveđenja koje vrste, to je
nuda diplomsa, možda i deviška. Mla-
đost, ustanak koga i treo čovek, kad
otima brigu, lak je i čist kao ribe u
jezeru... Neodstavlja još među na-
ma, među omladinom, medju nove-*

mean, mean orientation, mean pose-

čajnu epohu koja može dobiti svetlost iko im ne mogu preporučiti, moglo je 17.-og veka mistilaca, umetnika, prirodnalaca. Pošte ratova, zločina i umiranja, sada umetnosti je građenje. Morte, arte — jest je morio u prenjiji. Pošte umiranja, mrtvini, stravjenju tvari. Svetinska iskustva dobru i u zlu, sticanje znanja i kulturu, to precara dispozicije u kvaliteti. Ali kvaliteti u takve epohi znaju, mlada generacija i takva vremena kvaliteti znaju s luž u preljive slave i sreće. Italijanski Preporuči

Beograd, 9 april 1958

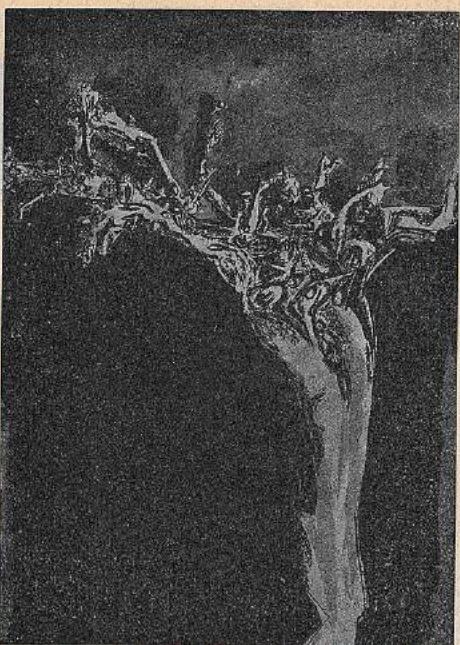
... Nije istina da je Isidora Sekulić sabranjena tiba, skromno, bez boka, kao što je i živila. Naime, to je ona, nevažna, spoređena istina... Bito je mnogo poštovalaca, ali je malo ko mislio toga o običnom mrtvom čoveku koga više nema. U tome je bila njena nesreća i njena slava. U nedelju u pet ujutro, dok je grad još bio siv, protišta sam u tramvaju preko rameua nepoznatog čoveka: unula Isidora Sekulić. Kad je nepoznat išao da mi Isidoru nije bila nista, makavu baču, voći samo književnika, pogledao me ne povrpući od glave do pete. Prvi put sam gledala njenu sliku i stihida mi se mnogo ova narica. Suradam sam pošta na sahranu sa ma, na Topličkiro grbištu. Hitela sam toliko željenu surset sa tom ženom koje više nema. I dok sam živila vesi o njenoj smrti i listala neke knjige, nisam poverovala još da ona ne postoji, a reč — umrla imala je stradanje, neschvaljivo privukli. Ali kad sam se odvojila od tog mravljavca u knjigama, kad sam se popela na brido tek prakirano zelenilom, u trenutku, bilo je to još manje od trenutka, svratila sam da se radi o najobitljivijoj smrti starice koja je dugog života nje ostavila da piše posle nje. Ona, čak za mene nije bila bila Isidora Sekulić, već nepoznato telo u belom, šemovom sandiku. Hitela sam makar sad da osjetim prisutstvo tog tela koje je bila Isidora, ali užalost. Ona tu nije bila prisutna. Straino je kada neko iznabne i više ga ne možeći naći. Sanduk je u kapelici bio manje interesantan od bitko kog lica okolo, od najmanje pozicije. Uzgajala sam pokutivala da u svojoj glavi ustalim misao da je u njemu stelo starice uvijeno u boli vez, I sada je bila toliko sama, toliko malo patnje skretala na sebe, toliko drukčija od svih. Otišla sam do grobara koji je kopao rukom. Žemalj se rasipale i zavilida mi noge. Osetala sam njen bladni, vlažni dođit. Bilo mi je čak nejasno, Šemova duboka raka?

A ljudi su dolazili, i šetali, i pričali o pokojnicu, i o nečem što nikakve veze nije imalo s njom, i ticalo. Jednoj ženi, za vreme opela, nije uspjelo da plati, suzni misteriji na oči, iako je krivila lice i pokrivala ga maramicom. Onda je odustala od pokusaja. Nijedne suze nije bilo na ovoj sabrani. I nosili su mladi ljudi sanduk rasi, i spuslili ih u ruku. I kao da je Isidora ista samo za svoj ratun, neprimerna i za mi vi za svoj, staklo svojim putem. Doslednosti sebi je, eto, moguća. Bar je sprecena taž. Jer ko da je ti na svu ljudi, oratorski rasploženi, svojom bolešćučinu ne bi naterali da pustimo koju svuštinu uzy. Zar ne bi to bila naredba? Tri grobara su, pošto je nekliko ruku velikodusno bacilo plavi zvanični u zemlju: (snek ide s njom, ona je voledar), spremno napravili grob. Onda ga je smisitelj za filmicu novorođenim mimaio i ottiao sa tabrane. Svi su bili zadovoljni, jer će se možda videti na plitku, dok se rečenice ponosao kao glumac...

Tako je poslednja mogućnost u zemlju propala. Ja opet nisam video Isidoru. I bilo je savom jednostravno pomisriti se s činjenicom da te žene nema na svetu. Na kraju, koliko je tamo grobova.

Trebalo je samo da sidem s brda, da se vratim u ovaj larenji grad pa da opet iskoristim nevericu: kako je Isidora. Sekulit' mitval i potio su nedomucne posljade sve mučnije, mnam drukčije mogla, pa i dalje vjerniji da ona živi neđe u svojoj kući na Senjsku ili u Topčideru, svejedno. Ni rođen' vid, ni sobranja nisu mogli uništiti ono što je bilo živo. Usladom uvek joj i poštojao same moje pretešta o mnoj, čovjeku, ženi, starici. Isidora Sekula je međutim, uvek živela u svetu moje Jane, imenjujući, pričuvala rukog tremaka. Pa tia ako zenu mi

556 - 2000 RELEASE UNDER E.O. 14176

dincima, sistemisan rad, onaj neprekidni rad koji je u menjanju radova. Rad ima bezvrijednu obliku i metoda. Može se opteviti bašta, pa u čistoj bašti titati, pa poči u letnjim i mlini- slijem o pročitanom. Je li danas tako omiljeni slab rad ili igrač škola ili razigrivač jedan jedno je i drugo, isto-vremeno; jedna od najaisajnijih kombinacija kako se, pose moždanih naporu, ima slatko zadovoljstvo od odmora u mogući i u dušinju sferi za umjetnost. Rano treba imati ranu brigadu. Radni sistem je pri tom ona matrica koja od rada i brigade razini simfonia.

Krijževnost, zato što ona pokriva ceo život, grana u visinu i u širinu, i kod malih i kod jedva oslobođenih. Novinari, dopisnici, reporteri, komentatori, kod nas, kao i u celom svetu, one su kluci klijančića.

Za dirigentiskim pulzom, miran i siguran, mladić medju kompozitorima, mladić. Slikevart, sa svima granama-te umetnosti; skulptura svih pravaca, to su nizovi izložbe kod kuće i na strani, to su sve nova i nova, mlada i mlada imena. Medve i domski fizijar, i arheolog, i glumac, i koncertant u svime vidovima. A kritika, u sto pravača, postavaže je zapravo čisto omladinski termin; mlad svet nosi, vodi, ponekad samo tegli — ne mari, i to je red — kritičku misao, kritički sud, u analizi i sintezi... Zatvorim oči i vidi pomore mladih tjudi i devojaka, i neminovno kako je meni datog, u povorkama pod bukinišnjama.

Šta znači ta najezda mladih pregalaca, radnika, personalnosti? Svi samosvesni i orni, niko deprimiran! Svi u naletu, niko u depresiji! Znati da te kohorte umova i sumnjib du-

(Omladina na poslu, »Politika«, 26.
januar 1959.)